

Charakteristika závad

Stéphane Audoin-Rouzeau: Velké bitvy historie

Z francouzského originálu *Les grandes batailles de l'histoire*, vydaného nakl. Larousse v r. 2005, přeložil Antonín Skalický. Odpovědný redaktor Václav Trhal. 287 stran. Vydalo nakladatelství Brána a nakladatelství Deus, 2007

Výpravná publikace, obsahující popisy a historický kontext několika desítek významných bitev od bitvy u Kadeše v r. 1274 př. Kr. po druhou válku v Iráku z r. 2003, je zcela znehodnocena katastrofálním překladem a zjevnou absencí redakční práce, jazykové i tiskové korektury.

Na více místech nacházíme četné tiskové chyby, číslovky místo písmen, rozdělovací znaménko uvnitř slov, sloučená slova, chyby v psaní velkých písmen, hrubé gramatické chyby v koncovkách přičestí minulého.

Překladatel zcela libovolně zachází s přivlastňovacími zájmeny ve 3. osobě (*na stěnách jeho /faraonova/ pohřebního chrámu ... faraón popisuje svá vítězná tažení*), neumí vytvořit přivlastňovací tvar jména (*chrám Šalamouna*), bez jakékoli logiky střídá v téže větě slovesné časy (*paprsky vycházejícího slunce se odrážejí od příleb legionářů... a oslepovaly Cimbrů*), nechápe rozdíl mezi slovesnými vidy (*nepřátelé přepadnou střední Řecko a ovládají Atény, které vypalují*) a častokrát v přísudku zapomíná, v jakém rodu a čísle byl větný podmět (*útočníci... drží pevnost pod neustálou střelbou... a zároveň vykopávají zákopy, které jim dovolují...*). Těchto případů je mnoho, uvedené příklady jsou pouze ilustrativní.

Překlad zbytečně kopíruje francouzský stylistický způsob líčení minulých událostí v přítomném, případně budoucím čase, a to i v pasážích, kde tento postup působí v češtině chaoticky nebo komicky. Stejně tak imituje vytýkáckou konstrukci věty, která je běžná ve francouzštině, ale v češtině vytváří nesmyslné věty vedlejší (*... nakonec je to trhлина ve zdi, kterou vojska vpadnou do města*).

Téměř žádné skloňování latinských jmen není správné (*Mariusovy armády, Brennuse, na břehu Aufidusu*).

Překladatel se dopouští řady ahistorických pojmenování: Alexander Veliký u něho nosí *helmu* (přilba, přilbice), Peršané a Římané mají *kavalerii* (jezdci, jízda), Dáriův vůz řídí *kočí* (vozataj).

Vymýšlí kuriózní neologismy, například: *námezdní státy* (s.11), *Jónsko* (s.18), *Puničané* (s.24, míněno zřejmě Punové), *korzární Francie, více než 99 korzárových lod'ářů...* (s. 116) atd.

Všechny tyto hojně se vyskytující závady, které by samy o sobě stačily přeloženou knihu diskvalifikovat, však blednou vedle zásadního nedostatku, jímž je překladatelova a redaktorova neznalost vlastní látky této publikace – totiž historie. Těžko spekulovat, proč nedohledali původní, respektive české

tvary osobních a místních jmen a zavedené historické pojmosloví, známé ze středoškolského i základního učiva a snadno ověřitelné i na internetu. Faktem je, že jména ponechávají ve francouzštině, případně je přepisují v několika chybných variantách často na téže stránce. (...*hledá pomoc u Lakédémonienů... obává se příchodu Lakédémoninů... o blížícím se příchodu Lacedemonienů... vše str.19, ani jednou není použito správné Lakedaimoňanů.*)

Tak se čtenář, kupující si knihu kvůli historickému poznání, dočte o *Mardoukovi* (Marduk), vítězství v *Platéés* (Platajích), o *Flamandech*, *Flamandských a flamanském pobřeží* (Flandry, flanderští, Vlámové), o *princi Eduardovi z Galie* (Eduard, princ z Walesu), o *Grégoirovi de Tours* (Řehoř z Toursu), o *emirátu Cordoue* (córdobský emirát), *dynastii Omejade* (Ummájovců), o *Bacchantes Euripide* (Eurípidových Bakchantkách), o bitvě u *Koeniginhofu* (Hradec Králové). V textu mj. potkáme *Paul Émila* (Lucia Aemilia Paulla) nebo *Scipiona Émilienu* (Scipiona Aemiliana). Hannibalovo vítězství nad Římany ve druhé punské válce se podle překladatele zřejmě odehrálo u francouzského festivalového města *Cannes* (správně Cannae, Kanny – jde o bitvu u Cann, Kann), z bitvy u *Karrh* je bitva u *Carrhes*. Maurové jsou podle překladu vyhnáni v roce 1492 asi z antilského ostrova *Grenady*, ačkoli jejich panství na Pyrenejském poloostrově skončilo dobytím jihošpanělské *Granady*. Z Francie táhl *Karel Veliký Roncevauxovým sedlem* (průsmyk Roncevaux, Roncesvalles) – ostatně proč ne, když pro překladatele *Karel Veliký* zřejmě neexistoval, jen *Charlemagne*, a stal se *císařem románským*. Pak už nás ani nepoleká, když v textu potkáme jakéhosi *Tite-Live* (Tita Livia), *Katona Mladého* (Catona mladšího) a když *starý Kato* (Cato starší) zvolá, že „*Je třeba zničit Kartágo!*“ („Ostatně soudím, že Kartágo musí být zničeno.“) Středoškolák by měl vědět, že se v dějinách odehrála válka o dědictví španělské, nikoli *válka o dědictví ve Španělsku*, a že *Tridentský koncil* není *Trentská rada*. Překladatel z francouzštiny by měl vědět, že slovo *Malouin* není jméno vlastní, ale obyvatelské (podobně jako např. Benátčan) a znamená člověka z města St.-Malo v Bretani: tak by se mu do textu kapitoly o korzářském dobyvateli *Ria de Janeiro*, který pocházel ze St.-Malo, nepřipletl jakýsi záhadný pan *Malouin*. – Uvedené příklady jsou vybrány namátkově. Podobných případů, zcela devalvujících populárně-historickou publikaci, je v textu bezpočet. Jmenný rejstřík a rejstřík bitev na konci knihy jsou pouze ve francouzštině (včetně *Austerlitz, Prague, Sadowa*), tudíž k nepotřebě.

Text dále znehodnocuje vysoký podíl stylisticky nezvládnutých, neobratných vět, sledujících francouzskou dikci, jež činí sdělení nesrozumitelným. Jak už bylo poznamenáno výše, překladatel velmi často ztrácí perspektivu výpovědi a v témž souvětí či v těsně sousedících větách zapomíná výchozí podmět. Několik ukázek překladatelovy stylistiky je uvedeno v příloze. Z neporozumění originálu a neznalosti historie někdy vznikají zcela absurdní výroky, z nichž nejabsurdnější je pro českého čtenáře pasáž o pražské *mariánské kolonii* (mariánském sloupu na Staroměstském náměstí).

V překladatelsky a redakčně odbyté publikaci **Velké bitvy historie** čtenář dostává za vysokou kupní cenu bezcennou příručku. Originál vydalo renomované nakladatelství Larousse, jehož publikace jsou pro zájemce zárukou kvality. Máme za to, že špatnou prací byli v tomto případě poškozeni nejen čeští čtenáři a autor originálu, ale byla dotčena i prestiž původního vydavatele.

Blanka Stárková

Robert Novotný

Vladimír Piskoř

Stéphane Audoin-Rouzeau: Velké bitvy historie

Výpisky z textu

Tento model („západní model války“), už od dob Řeků, přesně umísťuje bitvu do centra válečných aktivit, kde je extrémní, ale chvilkové násilí, jež oboustranně předpokládá, že účastníci nesou stejné následky výsledku střetnutí. /str. 6/

Najdete zde krásné ukázky bitev, které zbortily krví jiná místa s nebo bez účasti Západu... /str. 6/

Kromě bohů je měly chránit štíty a bojovníci na vozech, jež zaujímají pozice lučištníků. /s.10/

Dva špioni, zajatí blízko tábora, po násilném mučení přiznávají pravdu. /s.11/

Jedná se o nejvýznamnější seskupení vojska, které do té doby ne-bylo na Blízkém východě uskutečněno. Osmnáct námezdních států staví své jednotky vedle chetitských. /s.11/

Obávaný Ram-ses II. zjišťuje, že vpadl do pasti dobře nastražené jeho nepřitelem. Beduíni, kteří Ramsese napálili, byli jen ti poslední v řadě. /s.11/

Záslouhou naprosté dezorganizace chetitské vozy, po úplném zničení egyptské divize, nacházejí jejich tábor. (míněno „svůj tábor“) /s.11/

Na stěnách jeho pohřebního chrámu v Thébách faraón popisuje svá vítězná vojenská tažení pomocí svých kreseb a nápisů. /s.13/

Poté, co v roce 612 před n. l. přispěli k prolomení Asyrské země, Babyloňané usilují o převzetí kontroly nad starodávným vlastnictvím svého protivníka. Mezi vlastnictví patří královská Juda a jeho hlavní město Jeruzalém, které se netouží podrobit novému panovníkovi. (s. 16)

Egypt se stále nevzdává svého plánu na obnovu říše, ale zatím jen povzbuzuje poražená království a otrásá babylonským útlakem. /s. 16/

Město, kterému se Egyptané pokoušejí bez úspěchu pomoci, končí tím, že se ocitá na pokraji své existence. Nabuchodonozor dal příkaz k vybudování náspe pro přístup na vrchol hradeb, ale nakonec je to trhlina ve zdi, kterou vojska vpadnou do města. Osmnáct měsíců hrdinného odporu je tragicky skončeno.

Bojovníci s královským souhlasem utíkají kolem údolí řeky Jordán, aby se vyhnuli mučení, které Babyloňané tradičně provádějí poraženým. /s 16-17/

(Aténští pěšáci) Díky své výjimečné odvaze se stávají symboly aténského patriotismu a jejich sláva znovu plane nad jejich městy. /s.18/

Po vypálení města Sardes((Sardy)) revoltujícími obyvateli řeckých měst z Jónska (!!!), která leží na pobřeží Malé Asie, přísahal velký perský král Darius (!! Dáreios)) pomstu Atěňanům, kteří se zúčastnili této rebelie. /s. 18/

Aténský generál Thémistocle /s. 18/

Spartský král Léonidas ((Léonidás)) marně zkouší zastavit perskou pěchotu u soutěsky Thermopyl (jehož název v řečtině znamená „teplá brána“, jež pochází z přírodních zdrojů teplé vody na tomto místě), úzkého údolí Thessalie a Locride, které tvoří zaručený přechod mezi mořem a horami pro perskou armádu, která směřuje k Attice. Prozrazený pastýřem ovcí, který označil nepříteli cestu, je zajat a se svými blízkými statečně umírá. Nepřátelé přepadnou střední Řecko a ovládají Atény, které vypalují. /s. 18/

...vítězství v Platées ((Platajích)) /s.18, 19/

Miltiade ((Miltiadés)) /s.18,19/

Cyclades ((Kyklady)) /s.18/

.. hledá pomoc u Lakédémonienů... obává se příchodu Lakédémoninů ... o blížícím se příchodu Lacedemonienů /vše str. 19/

Těžkooděnci se přiblíží na vzdálenost 8 perských stadionů... (!! stadií)) /s. 19/

Atěňané, píše Hérodotos, byli první Řekové, kteří vyběhli proti nepříteli a první vyjadřují svůj názor na šatstvo mužů z Médes ((médská říše, Médie)), do kterého byli oblečeni. Až doteď se Řekové museli obávat jména Médes. /s. 19/

Drancování města spolu s arogancí galského vůdce Brennuse ((galského náčelníka Brenna)) zanechává hluboké stopy na duši Římanů.

Kromě mužů uzavřených a opevňujících Kapitol zůstávají v Římě jako jediní staří senátoři, kteří zde umírají, neboť se rozhodli obětovat vlasti. Každý z nich, oblečený v šarlatově lemovaný a zlatem vyšíváný talár s odznaky jejich funkcí, sedí ve svém slonovinovém křesle v atriu svého sídla. Když Galové a jejich velitel Brennus pronikají do města branou Colline (!! Porta Collina)), je ticho

v opuštěných ulicích velmi působivé. V domech senátorů barbaři spatřují sedící nehybné muže, kteří jsou ozdobeni nádherným oblečením a drží v ruce slonovinovou hůl. Nejprve jsou přesvědčeni, že se jedná o sochy. Aby se o tom ujistili, jeden z nich zatahá jednu z nehybných soch za dlouhý vous. Dostává ránu holí, která ho zabíjí. Je to znamení k masakru těchto ctihodných mužů. /s. 20-21/

Tváří v tvář rozhořčení Římanů, Brennes hází svůj meč na miskou vah a vykřikuje: „Vae Victis!“ (Neštěstí poraženým!) ((Běda poraženým)) /s. 20/

Vraceje se v milosti, řídí Camille operace. ((Camillus)) /s. 21/

Podle Tite-Live ((Tita Livia)), když barbaři opustili město, narazili na jeho armádu, která je svedla z cesty. Nájezd však zanechává na Římanech trvalé následky z podstoupených zkoušek a představa jejich zničeného města je pro ně tak skličující, že mnoho odpovědných politiků navrhuje emigrovat do Véies ((Veji)). Jen dlouhá Camilleho (!!)) řeč, jež zdůrazňuje zůstat na místě vybraném Bohy (!!)), přesvědčuje senátory a plebejce znovu vybudovat město na svém původním místě. /s. 21/

Novým činem v Alexandrově zářivé kariéře, zdá se, bylo, že váhal. Místo obvyklého okamžitého útoku zůstává několik dní ve svém táboře a obhlíží terén, aby si udělal přehled o pastech, které připravil Darius ((Dáreios)). V noci, která předcházela bitvě, si do svého stanu zavolal věstce, aby mu vykonal tajný obřad pro zahnání strachu. /s. 22/

V centru Alexander v helmě (!!)) s bílými péry útočí na perskou armádu. /s. 22/

Dariův vůz, jenž je obsypán kupou mrtvol a koňmi odhozenými na zem, nemůže udělat půlobrat a kočí (!!)) padá zasažený oštěpem, který pravděpodobně vrhal samotný Alexander. Darius, jenž opouští svůj vůz a svoji armádu, se vrhá na svého koně a dává se na útěk následován svými posledními žijícími jednotkami a slony. Makedonci se pouštějí do děsivého masakru perské armády a zanechávají na zemi několik desítek tisíc mrtvých. /.../ Večer přišel ve chvíli, kdy Alexander dal signál k ukončení bitvy. Makedonci dobyli oslňující vítězství, když nepočítají zhruba 500 mrtvých ve svých řadách. /s. 23/

... nepodařilo se mu však přesvědčit konzuly zvolené pro rok 216, Paul Émila a Caia Terentia Varrona... (!! Lucia Aemilia Paulla a Gaia Terentia Varra)) /s.24/

Scipion Afričan ((Scipio Africanus)) /s.25/

Předvečer bitvy se dva velcí muži potkali ve stejné vzdálenosti od svých táborů, která činila 6 km od každého. /s. 26/

Triumf Scipiona Émiliena ((! Scipiona Aemiliana) /s.26/

„Je třeba zničit Kartágo!“ Takto v roce 153 před Kristem starý Kato, jeden z nejdůležitějších římských politiků, reagoval na jedné z cest do Kartága, když viděl jeho ekonomický vzestup. („Ostatně soudím, že Kartágo musí být zničeno.“ – Cato starší)) /s. 26/

Mohutný mrak prachu zdvižený větrem přispívá k obtížné viditelnosti. /s.28/

Paprsky vycházejícího slunce se odrážejí od přileb legionářů Mariusovy ((!)) armády postavené tváří k východu a oslepovaly Cimbry. Ti byli navíc zvyklí na velkou zimu, a tak zde trpěli palčivým vedrem a pokrytí potem se zalykali. /s.29/

Lucius Licinius Crassus ((! Marcus Licinius Crassus) /s.30/

...jeho záměrem bylo... pokračovat proti Bactriane ... ((Baktrii)) /s.30/

Crassus opovrhoval početnými zlověstnými a zneklidňujícími znameními nebo špatným odhadem přírodních proměn, které ho mohly potkat. /s.30/

Byl nalíčený v obličejí a dlouhé vlasy měl podle módy Medes. ((médské módy)) /s.30/

Když herec právě zpíval pasáž z Bacchantes Euripide ((! Eurípidových Bakchantek)) ... hodil Crassovu hlavu herci, který pokračoval v řečnění, zvedající k nebi to, co zbylo z římského generála. /s.31/

Pompeiovi muži uprchli po vedením Katona Mladého... ((! Catona mladšího)) /s.34/

Oktavián se shromáždil na severním pobřeží zálivu. /s.34/

Pozemní armády, které mají dva velitele, byly rozestavené jedna proti druhé na břehu a zatím se spokojily pouze se sledováním bitvy na moři. /s.31/

Okolo poledne začali Antonioví nedočkaví vojáci pohybovat levým křídlem. /s.31/

Podle kronikářů, jako je Grégoire de Tours... ((Řehoř z Toursu)) /s. 40/

Jižněji... vytvořili v 8. století Arabové a Berbeři mocný emirát Cordoue ((córdobský emirát)), který od roku 750 řídila dynastie Omejade ((Ummájovců)). /s. 44/

Charlemagne a jeho dobývání... Charlemagnova moc... ((Karel Veliký)) /s.46,47, 48, 49/

Po roce 800, kdy byl Charlemagne korunován „císařem románským“... ((Karel Veliký, císařem římským)) /s. 46/

Roncevauxovo sedlo ((průsmyk Roncevaux)) /s.46/

Ludvík Germánský ((Ludvík Němec)) /s.47/

Křesťané se pokoušejí odříznout maurské střelce a po částech je osekávají. /s.64/

Flamandy, Flamandští, flamandské pobřeží (!! Flandry, flanderští – Vlámové, flanderské)) /s 70/

Dne 19. září 1356 francouzský král Jan Sličný donutí prince Eduarda z Galie, přezdívávaného Černý princ, k boji. ((Eduarda, prince z Walesu) /s.74/

Populace hledala potravu, vyhrabávala kořínky a škrábala kůru ze stromů. /s. 87/

Postavený jako pocta svatému byl Escorial ((Escorial)) pevností víry. Plánem jeho návrhářů bylo utvrzení dekretu z Trentské rady ((Tridentského koncilu)) hlavně pro popření protestantů. /s. 88/

V „lese stěžňů“ pokrývajících moře dole pod pěnou vyvolanou veslaři obou stran, se slunce odráželo od helem a štítů, zatímco pestré korouhve se chvěly ve východním větru. Ten foukal pro křesťany nevhodným směrem. /s.90/

Španělsko skončilo Reconkvistu ((rekonkvistu, reconquistu)) v roce 1492 vyhnáním Maurů z Grenady (!! Granady)) a poté přerušovaně pronikalo na pobřeží severní Afriky. /s.90/

Aby ji /vzpouru/ potlačil, Filip poskytl svou důvěru velkému španělskému šlechtici ((zřejmě má být: grandovi)) vévodovi z Alby, jehož pojila nenávisť ke katolíkům i k protestantům. Ale tento soulad byl přitěžující okolností k náboženským roztržkám. /s. 92/

Korzární Francie /s. 116/

Více než 99 korzárových loďařů... /s. 116/

Malouin dobývá americký přístav... ((překladatel chápe jméno obyvatelské jako vlastní jméno))

Bitva skončila v nejvyšším stupni násilí. /s. 91/

Útočníci, se silným dělostřelectvem, které nepřestává sílit díky příchodu nových jednotek, drží pevnost pod neustálou střelbou z kanonů a zároveň vykopává zákopy, které jim dovolují přibližovat se k Alamu krůček po krůčku. Brzy usazuje svoje jednotky již nedaleko opevněného místa, v úkrytu ubikací, které Texasani neměli čas spálit. Travisovi muži dobře promyšlenou střelbou, aby se vyhnuli promrhání munice, se snaží zabránit novému usazování a tedy přibližování nepřítele. Jenže se jim daří pouze zbrždění nepřítele. /s. 175/

Texasané, jejichž velitel slíbil zvítězit nebo zemřít, jsou zaplaveny náhlým přílivem Mexičanů. /s. 175/

//1648 – Obléhání Prahy:// Mariánská kolonie byla založena v roce 1650 a otevřena v roce 1652 na místě Starého Města. V den zrození Československa (28. října 1918) ji Pražané zbourali. Viděli v ní symbol habsburské nadvlády, zatímco ona představovala jejich odvahu a lojalitu projevenou vládci. /s. 103/